

PROGRESFERA

OŚRODEK DOSKONAŁENIA NAUCZYCIELI

BIBLIOTERAPIA DLA SZKÓŁ

**MIĘDZYPOKOLENIOWE
SPOTKANIA**

**ROZWÓJ
DZIECI I MŁODZIEŻY**

**WARSZTATY
DLA UCZNIÓW**

SCENARIUSZE ZAJĘĆ

Poznań 2026

SŁOWO WSTĘPU OD NODN PROGRESFERA

W Progresferze wierzymy, że dobra edukacja zaczyna się od nauczyciela, który ma przestrzeń do rozwoju, inspirację do działania i realne narzędzia do pracy z uczniami. Misją naszego Ośrodka jest wspieranie nauczycielek i nauczycieli w codziennych wyzwaniach szkolnej rzeczywistości – poprzez wzmacnianie kompetencji, uważność na wartości oraz proponowanie rozwiązań, które odpowiadają na aktualne potrzeby szkół i placówek.

Oddajemy w Państwa ręce publikację ze scenariuszami warsztatów opartych na biblioterapii – metodzie, która w wyjątkowy sposób łączy świat literatury z rozwojem emocjonalnym, społecznym i osobistym uczniów. Książka staje się tu pretekstem do rozmowy, refleksji i budowania relacji, a jednocześnie bezpiecznym narzędziem do pracy nad trudnymi tematami: poczuciem własnej wartości, relacjami rówieśniczymi i międzypokoleniowymi.

Proponowane scenariusze powstały z myślą o praktyce szkolnej – są elastyczne, możliwe do modyfikowania i dostosowania do różnych etapów edukacyjnych oraz potrzeb konkretnych grup. Zachęcamy do swobodnego korzystania z nich, dzielenia się nimi w zespołach nauczycielskich, a także do rozpowszechniania ich w środowiskach edukacyjnych jako inspiracji do dalszych działań.

Mamy nadzieję, że ta publikacja stanie się nie tylko gotowym wsparciem metodycznym, ale także impulsem do sięgania po literaturę jako narzędzie dialogu, rozwoju i budowania szkolnej wspólnoty opartej na wartościach.

Z pozdrowieniami,

**Aleksandra Klupś i Agnieszka Kuca
NODN Progresfera**

SŁOWO WSTĘPU OD AUTORKI

Pochodzenie wyrazu „biblioterapia” (z greckiego biblion – książka oraz therapeuo – leczyć) wskazuje na wykorzystanie literatury jako metody wspierającej proces leczenia i rozwoju człowieka. Biblioterapia polega na świadomym wykorzystywaniu książek, opowiadań czy bajek w celu pomocy osobom przeżywającym trudności emocjonalne, społeczne lub rozwojowe. Dzięki odpowiednio dobranej lekturze czytelnik może lepiej zrozumieć własne uczucia, odnaleźć rozwiązania problemów, a także poczuć się mniej samotny w swoich przeżyciach.

Metoda ta została szeroko opisana w literaturze przedmiotu. Wśród najważniejszych publikacji znajdują się między innymi książki dr Marii Molickiej „Bajki terapeutyczne” oraz „Bajkoterapia”, a także praca Doris Brett „Bajki, które leczą”. Autorki te podkreślają, że odpowiednio dobrane opowieści pomagają dzieciom oswoić lęki, radzić sobie z trudnymi emocjami oraz rozwijać wiarę we własne możliwości. Bajki terapeutyczne mogą być szczególnie pomocne w pracy z dziećmi przeżywającymi stres, nieśmiałość, poczucie odrzucenia czy różnego rodzaju obawy związane z codziennym życiem.

W niniejszym opracowaniu nie będę szczegółowo omawiać teoretycznych zagadnień biblioterapii, ponieważ zostały one już wielokrotnie przedstawione w literaturze pedagogicznej i psychologicznej. Zamiast tego pragnę skupić się na praktycznym aspekcie wykorzystania tej metody. Moim celem jest zaproponowanie gotowych pomysłów oraz wskazówek, które mogą pomóc nauczycielom, wychowawcom i terapeutom w prowadzeniu warsztatów biblioterapeutycznych.

SŁOWO WSTĘPU OD AUTORKI

Oferuję również pomoc wszystkim osobom, które chciałyby realizować zajęcia w oparciu o przedstawione przeze mnie scenariusze. Tworzenie ich sprawia mi ogromną radość i satysfakcję. Biblioterapię traktuję nie tylko jako zainteresowanie, lecz także jako ważną część mojej pracy i życiowej misji. Wierzę, że poprzez literaturę można realnie wspierać rozwój emocjonalny dzieci i pomagać im w pokonywaniu trudności.

Ogromną satysfakcję daje mi świadomość, że przygotowane przeze mnie materiały mogą okazać się pomocne innym osobom pracującym z dziećmi. Dlatego serdecznie zapraszam do zapoznania się z udostępnionymi scenariuszami zajęć oraz zachęcam do ich wykorzystywania w praktyce pedagogicznej. Mam nadzieję, że staną się one inspiracją do prowadzenia wartościowych i rozwijających spotkań z książką, które będą nie tylko źródłem wiedzy, ale także wsparcia emocjonalnego dla dzieci.

***Z pozdrowieniami,
Elżbieta Bukowiec***

MAGICZNY INDIAŃSKI BĘBENEK

CYKL BIBLIOTERAPEUTYCZNYCH MIĘDZYPOKOLENIOWYCH SPOTKAŃ O TEMATYCE INDIAŃSKIEJ

Propozycja spotkań ma wyjść naprzeciw narastającemu problemowi samotności osób dojrzałych, który w dużej mierze wynika z obserwowanej we współczesnym społeczeństwie tendencji do separowania pokoleń. Niestety coraz częściej taka sytuacja występuje nawet wśród najbliższych sobie osób.

Model wielopokoleniowej rodziny jest coraz rzadziej spotykany. Nader często rodzice swoją „jesień życia” spędzają bez opieki ze strony najbliższych, trafiają do różnego typu instytucji.

„Magiczny indiański bębenek” zrodził się z potrzeby kształtowania postaw empatii i szacunku młodego pokolenia wobec osób starszych. Ponadto stworzenie cyklu biblioterapeutycznych międzypokoleniowych spotkań wynika z zainteresowań autorów terapeutyczną funkcją literatury pięknej, zwłaszcza baśni.

Zachęcamy do czytania i popularyzowania tych magicznych utworów pozwalających spojrzeć na swoje życie z różnych perspektyw i niewątpliwie wprowadzających tak potrzebny w życiu ład.

WARSZTATY „O TYM JAK ODWAŻNA KRÓLEWNA POZOSTAŁA W SERCU KORDYLIERÓW”

FUNKCJE BAŚNI:

- porządkują świat wartości;
- ostrzegają przed złem;
- podpowiadają wzorce pożądaných zachowań;
- stanowią remedium na lęki człowieka wywołane niezrozumieniem świata;
- mówią wiele o wewnętrznych problemach człowieka (zarówno dziecka, jak i dorosłego) i pomagają mu radzić sobie w trudnych sytuacjach niezależnie od czasu i miejsca;
- są szczere i uczciwe, ponieważ nie udają, że zło, cierpienie i śmierć nie istnieją, a jeśli już istnieją, to nie dotyczą dzieci;
- mówią wprost o ludzkich uczuciach, emocjach, marzeniach i tęsknotach, jednocześnie pokazują ich konsekwencje;
- mogą mieć istotne znaczenie w kształtowaniu systemu wartości moralnych, wśród których szczególnie ważne są miłość, prawda i sprawiedliwość.

CELE SPOTKANIA:

- przybliżenie pokoleń;
- dążenie do łączności międzypokoleniowej poprzez wspólne indiańskie zabawy;
- uświadomienie olbrzymiej siły miłości, która może pokonać wszelkie trudy;
- dostrzeżenie, iż współcześnie w różnych sytuacjach można wykazywać się odwagą.

UCZESTNICY:

grupa seniorów i juniorów z klas VI – VIII (20 osób).

CZAS TRWANIA:

120 minut (z 30-minutową przerwą na poczęstunek).

WARUNKI:

Spokojna okolica z możliwością zrobienia ogniska lub sala umożliwiająca pracę w kręgu (dywan) oraz zrobienie toru przeszkód.

METODY I TECHNIKI:	FORMY PRACY:
<p>czytanie i słuchanie tekstu baśni;</p> <p>dyskusja;</p> <p>zabawy integracyjne indiańskie;</p> <p>taniec integrujący grupę;</p> <p>relaksacja przy muzyce.</p>	<p>zbiorowa</p> <p>indywidualna.</p>

ŚRODKI:

- płyta z indiańskimi piosenkami;
- papierowa pióra orła (symbol odwagi), papierowa tarcza (symbol męstwa), papierowe liście klonu (symbol miłości), amulet (symbol szczęścia);
- stroje indiańskie;
- pióra do tworzenia pióropuszy;
- szyszki;
- artykuły papirnicze: kleje, nożyczki, kartoniki;
- tekst indiańskiej ballady peruwiańskiej (wykonanie: Urszula Sipińska);
- dyplomy dla każdego uczestnika zajęć.

LITERATURA WYKORZYSTANA DO ZAJĘĆ:

Lutomierski M. Baśnie indiańskie Sat-Okha i ich rola w wychowaniu [w:] Baśń w terapii i wychowaniu, red. Kawaila S., Lewandowska-Tarasiuk E., Sienkiewicz J. W., Warszawa: Wydawnictwo Trio, 2012

PRZEBIEG ZAJĘĆ

Wysłuchanie piosenki indiańskiej, np. *Summoning Winds* lub *Condor Pasa* (uczestnicy spotkanie siedzą w kręgu wokół prawdziwego ogniska lub jego imitacji).

Prowadzący dzieli uczestników spotkania na cztery plemiona indiańskie (razem juniorzy i seniorzy).

Uczestnicy wymyślają nazwę swojej grupy i zapisują ją na mapce (zrobionej przed spotkaniem przez osobę prowadzącą zajęcia).

Babcia i dziadek (starsza pani/starszy pan – rada plemienna) przebrani za Indian (wcześniej zapytani o zgodę na założenie przygotowanego stroju) czytają historię o tym, jak odważna królewna pozostała w sercu Kordylierów.

Osoba prowadząca zajęcia (również może być przebrana w strój indiański) zadaje pytania do tekstu:

- Co pozwoliło królewnie przetrwać trudy podróży?
- W jaki sposób miłość może dodawać człowiekowi sił do działania?
- Co świadczyło o odwadze królewny? (Które zachowania potwierdzają tę cechę jej charakteru?)
- W jaki sposób dzisiaj można wykazywać się odwagą?

Uczestnicy zajęć udzielają odpowiedzi na przygotowanych przez prowadzącego papierowych piórach orła (symbol odwagi), papierowej tarczy (symbol męstwa), papierowych liściach (symbol miłości), amulecie (symbol szczęścia).

W trakcie rozmowy można poprosić osoby starsze, żeby podzieliły się wspomnieniami związanymi z aktami heroizmu, np. poprzez odwołanie do wydarzeń z konkretnego okresu ich życia (takich, które dobrze się zakończyły).

„Próba odwagi” – wspólne zabawy indiańskie, np.

- przejście boso po szyszkach;
- zjedzenie z uśmiechem plasterka cytryny;
- tor przeszkód.

Rada plemienna wręcza uczestnikom nagrody za odwagę w wykonaniu poszczególnych zadań (orle pióra).

Wspólne stworzenie przez juniorów i seniorów pióropusza – symbolu odwagi.

Na zakończenie spotkania integracyjny indiański taniec wokół ogniska (wszystkich uczestników spotkania) w stworzonych wcześniej pióropuszech i zaśpiewanie indiańskiej ballady peruwiańskiej.

Rada plemienna rozdaje wszystkim uczestnikom spotkania pamiątkowe indiańskie dyplomy (przygotowane wcześniej przez prowadzącego spotkanie).

Scenariusz powstał we współpracy z Marcinem Lutomińskim (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, Wiceprezes Fundacji Literacka Pracownia Aktywnej Edukacji ELLIMA

WARSZTATY „CO SIĘ KRYJE W LUSTRZE NIESKOŃCZONOŚCI?”

CELE:

- ✔ Dowiedzenie się jak wygląda i do czego służy „lustro nieskończoności”.
- ✔ Dostrzeganie wpływu zaistniałej sytuacji na dalsze życie.
- ✔ Nazywanie emocji towarzyszących danej sytuacji.
- ✔ Wydobyć z pamięci pozytywnego obrazu (postaci, zdarzenia, sytuacji) i zilustrowanie go na swoim „lustrze nieskończoności”.

TREŚCI

- ✔ rola „lustra” w życiu człowieka,
- ✔ funkcja „lustra nieskończoności” jako narzędzia refleksji,
- ✔ znaczenie przywoływania w myślach pozytywnych obrazów ze swojego życia.

WARUNKI TECHNICZNE	METODY I TECHNIKI	ŚRODKI I MATERIAŁY
<p>Liczba uczestników: 10 do 15 osób.</p> <p>Wiek uczestników: od 12 do 14 lat.</p> <p>Czas trwania: 2x45 minut.</p> <p>Miejsce zajęć: przestronna sala.</p>	<p>praca z tekstem,</p> <p>rozmowa kierowana,</p> <p>metoda przekładu intersemiotycznego</p> <p>„burza mózgów”</p>	<p>teksty literackie,</p> <p>lustro w formacie A3 (wycięte z papieru),</p> <p>duży arkusz papieru, brystol,</p> <p>flamastry, kredki,</p> <p>karty-obrazy, np. z gry Dixit.</p>

LITERATURA WYKORZYSTANA DO ZAJĘĆ:

- Tasi K., *Dziewczynka w lustrze*, Konstancin-Jeziorna 2023.
- Chwiejczak D., *Czarodzieje mogą wszystko. Traktat o świecie czarów... by przenieść cudowny świat naszych marzeń do rzeczywistości...*, Łódź 2009.

PRZEBIEG ZAJĘĆ:

Po powitaniu uczestników prowadzący rozpoczyna rozmowę kierowaną o znaczeniu lustra (do czego służy lustro, czy widzimy w nim tylko swoje odbicie, jak można zdefiniować pojęcie „lustro życia”).

➤ Prowadzący rozdaje każdemu z uczestników papierowe lustro w formacie A3.

➤ Osoba prowadząca wyjaśnia, iż przedmioty te posłużą w dalszej części zajęć, następnie prosi o wysłuchanie historii Dziewczynka w lustrze Kataliny Tasi.

➤ Prowadzący czyta z książki obserwowane w lustrze przez dziewczynkę migawki z mijającego jej życia, wspomnienia obejmujące bliskie relacje z rodziną i z przyjaciółmi ze szkolnych lat.

➤ Po przeczytaniu historii prowadzący rozmawia z uczestnikami zajęć na temat tekstu. Jakie zadanie pełniło lustro w życiu bohaterki? Jakie emocje wywoływały te migawki u bohaterki?

➤ Uczestnicy warsztatów na pierwszej stronie papierowego lustra zapisują własne spostrzeżenia, a następnie chętni opowiadają o swoich odczuciach na podstawie tego, co zapisali.

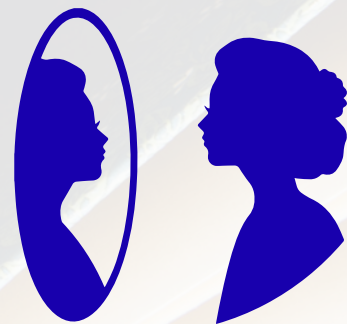
➤ Prowadzący odwołuje się do pytania postawionego przez bohaterkę książki, tj. „Co zobaczyłabym w lustrze nieskończoności, gdybym wpatrywała się w nie odpowiednio długo?”.

➤ Prowadzący pokazuje najpierw, jak wygląda takie lustro nieskończoności i demonstruje przykładowe lustro nieskończoności („układ dwóch lub więcej równoległych lub kątowych luster, które są ułożone tak, aby tworzyć serię coraz mniejszych odbić, które wydają się oddalać w nieskończoność”).

- Prowadzący prosi uczestników, aby namalowali na drugiej stronie swojego lustra nieskończoności obrazy ukazujące to, co bohaterka mogłaby zobaczyć. Chętni przedstawiają rysunki, dzielą się swoimi odczuciami i mówią o znaczeniu przedstawionych sytuacji i ich wpływie na dalsze życie bohaterki. Mówią też, jakie emocje mogłyby towarzyszyć bohaterce w konkretnych sytuacjach.
- Prowadzący prosi, by każdy zastanowił się nad tym, dlaczego akurat te wyobrażenia przedstawił.
- W kolejnej części zajęć prowadzący proponuje zabawę „Lustro naszej grupy”. Prowadzący daje całej grupie duży arkusz brystolu (taki, aby każdy znalazł przy nim swoje miejsce) i uczestnicy warsztatów rysują duże lustro grupy (mogą je ozdobić według własnego pomysłu), a potem wpisują w nie, co w zespole widzą dobrego, np. „wspieramy się”, „jesteśmy weseli”, „potrafimy wspólnie rozwiązywać konflikty”, itd. Po zapisaniu wszystkich propozycji grupa przedstawia to, co udało się jej zapisać w lustrze.
- Na zakończenie zajęć prowadzący rozdaje fragment z książki Dariusza Chwiejczaka Czarodzieje mogą wszystko zatytułowany Reguła II, czyli Zwierciadło (załącznik nr 1) i czyta go jako wskazówkę do tworzenia pozytywnych relacji z otaczającymi nas osobami i całym światem. Proponuje też, by każdy zastanowił się, co mógłby wpisać po drugiej stronie swojego lustra jako czarodziej (np. pozytywne relacje, działania wspierające, które otrzymuje, które sam komuś daje, powody do radości, itp.). Prowadzący sugeruje, że każdy może stworzyć swoje lustro w domu i uzupełniać je systematycznie. Chętni mogą powiedzieć, co chcieliby wpisać do swojego „lustra nieskończoności”.
- Podsumowanie spotkania. Prowadzący wraz ze wszystkimi uczestnikami zajęć zawieszają grupowe lustro na ścianie i robią sobie przy nim wspólne zdjęcie.

ZAŁĄCZNIK NR 1:**DARIUSZ CHWIEJCZAK CZARODZIEJE MOGĄ WSZYSTKO...****Reguła II, czyli Zwierciadło**

Poznawaj dwoistość swojej osoby,
którą tworzą ciało i myśli.

Rzecz w tym, że myśli również mają
wymiar rzeczywisty
i chociaż nie sposób ich dotknąć,
to one są najważniejsze.

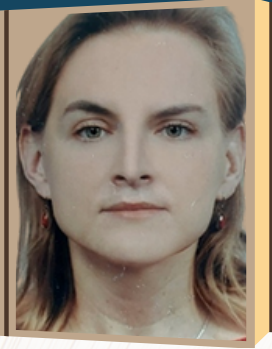
Mają bowiem władzę nad ciałem i to one
sprawiają, że jesteśmy zakochani,
szczęśliwi, smutni czy źli.

Naucz się zauważać nastroje i uczucia
ukryte w oczach tych, z którymi
rozmawiasz.

Wycisz zmysły pochłonięte codziennością tak,
by przypominały idealnie gładką taflą jeziora
o świcie.

Teraz z łatwością odczytasz każdą przestaną myśl,
która jak kropla dotykająca powierzchni wody
tworzy pierścienie widziane na całym jeziorze.

O AUTORCE

Jestem trenerką, edukatorką i dyplomowaną nauczycielką z ponad 20-letnim doświadczeniem, ekspertką w zakresie biblioterapii.

Jestem też pomysłodawczynią i organizatorką ogólnopolskich wydarzeń biblioterapeutycznych oraz autorką scenariuszy i publikacji branżowych w takich czasopismach, jak: Biblioteka Publiczna, Biblioteka w Szkole.

Zostałam laureatką nagród za działalność wychowawczo-edukacyjną. Założyłam Fundację Literacka Pracownia Aktywnej Edukacji ELLIMA, izbę pamięci Ludwika Jerzego Kerna w Szkole Podstawowej im. Polski Niepodległej w Rożnowie oraz innowacyjną pracownię polonistyczno-metodyczną. Łączę pasję do pracy z młodzieżą z kreatywnym podejściem do nauczania i głębokim zaangażowaniem w rozwój kompetencji społecznych i emocjonalnych poprzez literaturę i sztukę, a nowoczesne podejście z głębokim humanizmem.

Prowadzę szkolenia z zakresu:

- **tutoringu i coachingu w edukacji,**
- **biblioterapii dla wszystkich grup wiekowych,**
- **twórczych metod pracy polonistycznej i bibliotecznej,**
- **literackich form projektowych,**
- **edukacji przez teatr i działania artystyczne.**

Organizuję i prowadzę zajęcia z osobami w różnym wieku (od najmłodszych po najstarszych).

W życiu prywatnym jestem pasjonatką poezji śpiewanej, fotografii, dramaterapii i... długich spacerów brzegiem morza o zachodzie słońca.

Chętnie podejmę współpracę z wszystkimi osobami zainteresowanymi formami prowadzenia zajęć wykorzystujących biblioterapię.

**Elżbieta Bukowiec
kontakt: bjeta@poczta.fm**

wydawca:

**NODN Progresfera
ul. Szamarzewskiego 22/8
60-517 Poznań
www.progresfera.edu.pl**

Copyright © NODN Progresfera

**Poznań 2026
ISBN: 978-83-952017-4-5**

ISBN 978-83-952017-4-5

